

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 20 – 1/2013.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://www.elore.fi/arkisto/1_13/gabrielsen.pdf]

ARTIKEL

”FARLIG HUND” SOM DISKURSIV KONSTRUKTION

DISCIPLINERING AV HUNDAR OCH HUNDÄGARE I NORGE

Ane Møller Gabrielsen

Hunden omtalas ofta som människans bästa vän, men det gäller inte alla hundar. Med jämna mellanrum hamnar ämnet farliga hundar på den offentliga agendan, och då vanligen i samband med hundattacker mot barn. Ofta följs sådana angrepp av krav på strängare lagstiftning, och i dag är sex hundraser förbjudna i Norge då de anses som farliga. Norge är inte ensamt om denna typ av restriktioner – liknande förbud finns över hela Västeuropa, Nordamerika, Australien och Kina (Molloy 2011). I de nordiska länderna gäller detta Danmark och Norge, medan Sverige, Finland och Island inte har den här typen av begränsningar. Detta innebär att hundars status kan ändra från ”farliga” till ”ofarliga” genom att korsa landsgränser. I de länder som har rasförbud är det dock inte alltid samma hundar som är förbjudna, och det har heller inte alltid varit samma raser som har ansetts farliga i Norge. Dessa hundars farlighet är med andra ord inte något statistiskt och universellt. Det råder dessutom också oenighet från professionellt håll om det finns skäl att hävda att vissa hundraser är farligare än andra, och det nuvarande rasförbudet väckte stor debatt i Norge innan det antogs.

Trots alla paradoxer som följer med så kallad rasspecifik lagstiftning har ämnet inte fått mycket akademisk uppmärksamhet. Några undantag är statsvetarna Martin Lodge och Christopher Hood som har skrivit om farliga hundar och politiska beslut (Lodge & Hood 2001), och medievetaren Claire Molloy som har skrivit om farliga hundar ur ett riskperspektiv (Molloy 2011). Men medan Lodge och Hood betonar hur mediernas

överdrivna fokus på hundattacker ställer politikerna inför ett så kallat tvingande val, och Molloy ser rasförbud som ett uttryck för hur hundkroppar ingår i myndigheternas hantering av annorlundahet och offentlig osäkerhet, vill jag betona de föreställningar och antaganden som uttrycks genom rasförbud, och hur dessa förbud har påverkat styrningen av "vanliga" hundar och hundägare. I boken *Hund! Fornuft og følelser* (2001), påpekar etnologen Liv Emma Thorsen att lagar och förordningar har bidragit till att forma den moderna norska hundhållningen som i hög grad präglas av kontroll (Thorsen 2001, 306). År 2003 fick Norge en egen hundlag, *Lov om hundehold*. Innan detta var alla specifika lagar om hundar inriktade mot just farliga hundar, medan andra bestämmelser som berörde hundar och hundhållning var spridda i andra lagar. Bestämmelserna om hundar samlades på ett ställe på grund av ett förslag från parlamentsledamöter som inleddes så här: "Med jämna mellanrum händer det att hundar angriper människor" (Dok.nr.8:71 (1997–1998)). Vidare hävdade man i förslaget att det fanns fler aggressiva raser och korsningar (pitbulls), att hundar hade blivit vanligare i vissa belastade miljöer, vilket kunde resultera i mer aggressiva hundar, och att hundar tränades till angrepp och bevakning (op.cit.). Alla dessa problem ligger inom ramen för det som vanligtvis menas med "farliga hundar", nämligen hundar som anses mer benägna att angripa människor än "vanliga" hundar. Det finns därmed fog för att hävda att just föreställningar om farliga hundar har varit den drivande kraften bakom hela den lagstiftning som reglerar hundhållning i Norge. Det är dock inte farliga hundar och deras ägare som skall styras av *Lov om hundehold*, de är ju per definition *olagliga*, och hundlagen gäller generellt för "vanliga" hundar. Jag vill ändå argumentera för att "farliga hundar" har varit en viktig faktor när det gäller kontroll och styrning av norska hundar och hundägare, och att det därför är viktigt att studera detta fenomen närmare. Jag arbetar därför utifrån följande frågor: Hur har vissa hundraser blivit definierade som farliga? Vad berättar dessa förbud om förståelser av hundar, hundägare och farlighet? Hur ingår dessa förbud och förståelser i utvecklingen av tekniker för styrning och kontroll av norska hundar och hundägare?

För att undersöka de olika förbuden mot farliga hundar i lagstiftningen använder jag Carol Bacchi's *what's the problem represented to be*-analys (wpr-analys) (Bacchi 2009). Denna metod är en form för diskursanalys speciellt utvecklad för policyanalys och tar utgångspunkt i att samhället styrs genom *problematiseringar* (Bacchi 2009, 25). Termen problematisering riktar fokus mot att de problem som anses kräva styrning och kontroll inte existerar i och för sig, och att varje försök till att lösa ett socialt problem implicit innebär en specifik representation av problemet. Dessa problematiseringar uppstår inte slumpmässigt, de är kulturellt betingade och har en historia. Genom att undersöka de antaganden och förutsättningar som underbygger problematiseringarna, kan man säga något om de tänkesätt och verklighetsuppfattningar som ligger bakom den aktuella policyn. För Bacchi är också effekterna av dessa problematiseringar en viktig poäng, och hon skiljer mellan tre typer av effekter: *diskursiva effekter* i form av vad som kan sägas och kan tänkas, *subjektiveringseffekter* i form av tillgängliga subjektpositioner och *levda effekter* i form av konkreta konsekvenser för människors liv (Bacchi 2009, 40).

Bacchis metod är starkt influerad av tanken om styrningsmentalitet (Bacchi 2009, 25), där en av de centrala poängerna är att styrning inte sker genom att staten direkt griper in och kontrollerar individers liv, utan genom tekniker, institutioner och tänkesätt som

sträcker sig "bortom staten" och som gör individerna till aktiva deltagare i styrningen av sig själva (Miller & Rose 2008).

Begreppet härstammar från Michel Foucault, som introducerade det genom två föreläsningsserier vid Collège de France åren 1978–79 (Gordon 1991, 1). Foucault använde "styrningsmentalitet" på flera sätt, bland annat använde han det både som ett sätt att identifiera olika tankesätt inom bestämda former för styrning, och konkret om den styrningsform som växte fram i Europa från slutet av 1700-talet och som kännetecknas av institutioner, procedurer, kunskap, analys och taktik, vilket möjliggör särskilda former av styrning inriktad mot populationer snarare än individer (Foucault 1991, 102–103). Med detta ändrade Foucault sitt fokus från framväxten av de disciplinära samhällena till de liberala *säkerhetssamhällena*, där de disciplinära teknikerna får en ny roll genom att säkra befolkningens liv och hälsa, och inte bara kontrollera individuella kroppar (Foucault 2009, 8).

Foucaults intresse för styrningsmentalitet uppstod mot slutet av hans liv, och resulterade aldrig i något skriftligt verk. Under senare tid har dock begreppet blivit vidareutvecklat inom många olika teoretiska inriktningar, och sociologerna Peter Miller och Nikolas Rose har varit två centrala bidragsgivare i arbetet med att utveckla begreppsliga verktyg för analys (Miller & Rose 2008). Två viktiga begrepp i det de betecknar som styrning på avstånd, är det Miller och Rose kallar *politiska rationaliteter* och *styrningsteknologier* (Miller & Rose 2008, 16). De politiska rationaliteterna är nära relaterade till Bacchis i fråga om antaganden och förutsättningar (Bacchi 2009, 6) och utgör de diskursiva formationer som möjliggör styrning genom att göra specifika versioner av verkligheten tänkbara (Miller & Rose 2008, 16). Styrningsteknologier är de apparater som omsätter dessa rationaliteter i praktiken, och inkluderar personer, redskap, institutioner, procedurer och tekniker, som till exempel registrering och statistik (ibid).

I det följande ger jag en kronologisk översikt över fenomenet farliga hundar i norsk lagstiftning från 1930 och fram till i dag med utgångspunkt i Bacchis metod. Därefter kommer jag att diskutera effekterna av dessa förbud för utvecklingen av den norska hundhållningen mot bakgrund av styrningsmentalitet. Mitt material består av tre uppsättningar av lagar och lagstiftningsarbeten. Det första är ett lagförslag från 1930 där schäfer och dobermann föreslås förbjudas. Detta förslag antogs aldrig, men ledde ändå till stor debatt. Nästa är den så kallade *Kamphundloven* (*Kamphundlagen*) från 1991, där fyra raser förbjöds. Slutligen tittar jag på *Lov om hundehold* (*Lag om hundhållning*) från 2003 och *Forskrift om hunder* (*Föreskrift om hundar*) från 2004, där två nya raser lades till listan över illegala hundar. Fram till 2007 behandlades norska lagar av Odelstinget¹. Utöver lagtexterna kommer jag också att använda odelstingspropositioner², utskottsbetänkande och referat från förhandlingarna i Odelstinget, eftersom de visar diskussionerna inför den slutliga lagtexten. Som tillägg till detta material använder jag också tidningsartiklar och material från Norsk Kennel Klub (NKK). En svensk översättning av längre norska citat finns som slutnoter.

1930-TALET: POLISHUNDAR

År 1930 behandlade det norska Odelstinget ett lagförslag som introducerades på följande sätt:

Der har i den senere tid fremkommet stadig hyppigere og sterkere klager over de farer for liv og lemmer som man mange steder er utsatt for på grunn av biske hunder. Det kan heller ikke nektes at hundeholdet – navnlig i byer og bymessig bebyggede strøk – har utviklet sig til noget i retning av en landplage og en fare for den offentlige sikkerhet.
(Ot.prp. nr. 9 1930, 3)³

Detta var inte första gången som hundar orsakade kaos och oroligheter i norska städer. Också runt 1900, var "hundpesten", eller hundplågan, en ofta debatterad fråga, och polisen klagade över att lösa hundar skrämde och bet både vuxna och barn, utöver att bete sig allmänt olämpligt (Thorsen 2005). Vid den tiden var det blandraserna som fick skulden. Hundlitteratur från början av 1900-talet använde en tydlig distinktion mellan renrasiga hundar med stamtavla och det som på norska blev omtalat som "kjøtere" (bastarder), alltså hundar av blandras. Rashunden beskrevs med ord som "nobel", "ädel" och "äkta", medan bastarderna kallades "råa" och "oäkta" (Thorsen 2001, 53). Eftersom renrasiga hundar skulle uppträda exemplariskt, var det därför en utbredd föreställning om att de herrelösa bastarderna måste vara bovarna. Om man blev av med dem skulle också hundplågan försvinna (ibid.). Under 1930 blev det dock tydligt att det inte var bastarderna som utgjorde problemet:

At forholdene har utviklet sig i denne uheldige retning henger utvilsomt sammen med den stadig større utbredelse som visse utenlandske hunderaser, navnlig schäfer og dobermannpinchere, har fått i de senere år. [...] At schäfer og dobermannpinchere er særlig vanskelige å behandle, og at de under mindre kyndig behandling har særlig lett for å bli farlige, er almindelig erkjent.
(Ot.prp. nr. 9 1930, 3)⁴

Den föreslagna lösningen på problemet med våldsamma hundar var enkel och konkret, och det första stycket i förslaget till *Lov om farlige hunder* lydde: "Det är förbjudet att hålla schäferhund, dobermannpinscher eller hund som är korsprodukter av någon av dessa raser" (Ot.prp. nr. 9 1930, 5). Det fanns för övrigt redan rättsliga befogenheter att tillgripa mot hundar som angrep människor. I den norska strafflagen stod det bland annat att om en hund attackerade en person eller på annat sätt orsakade väsentlig olägenhet, skulle hundägaren bestraffas med böter. Och om hunden fortfarande gick lös efter detta, eller om "olägenheterna" fortsatte, kunde man kräva att hunden avlivades (Straffelovens § 354, citerad i Innst. O. XIII 1930, 5). Vad var det som var så speciellt med schäfer och dobermann att denna bestämmelse inte räckte?

För att förstå förslaget att förbjuda schäfer och dobermann, och även för att förstå varför förslaget inte genomfördes, är det nödvändigt att ha en viss kunskap om rashundens historia i Norge. Även om det historiskt sett har funnits ett antal klart definierade hundtyper, är renrasiga hundar och rasavel ett relativt nytt fenomen som först sattes i system genom bildandet av den engelska kennelklubben, *The Kennel Club*, år 1873 (Ritvo 1987). En renrasig hund var en hund med stamtavla, alltså med dokumenterat ursprung. Det hölls utställningar där hundar utvärderades mot rasstandarden, en skriftlig idealbild av ett perfekt exemplar. Ju närmare idealet, desto bättre ansågs hunden vara. I detta system spelade hundens utseende en avgörande roll. Den norska kennelklubben, *Norsk Kennel Klub*, grundades 1898 efter engelsk modell, och arbetade hårt för att få norska hundägare att förstå att rashundarna var överlägsna på alla områden (Thorsen 2004, 35–38). Enligt Thorsen ledde marknadsföringen av rashundar till att hundar avlade för specifika användningsområden hölls som sällskapshundar (Thorsen 2001, 96). Både schäfer och dobermann är raser som medvetet avlades i slutet av 1800-talet och var, i motsats till mycket av den brittiska aveln, framtagna med tanke på sina bruksområden. Omkring 1870 korsade den österrikiske polismannen och skatteindrivaren Karl Friedrich Louis Dobermann fram en typ av hund som skulle skydda honom mot oönskade element i arbetet (Lilly & Puckett 1997), medan den första schäfern blev stambokförd i 1899 som ett resultat av kapten Max von Stephanitz önskan att skapa en mångsidig brukshund lämpad för den tyska sociala eliten (Thorsen 2001). En schäfer skulle vara lätt att träna, lojal mot sina ägare och skeptisk mot okända människor, och vid utbrottet av första världskriget hade schäfern redan blivit en mycket populär hund, särskilt inom polisen och militären (Tenner 1997). Båda raserna blev också snabbt populära som tjänstehundar och som sällskapshundar både innanför och utanför sina ursprungsländer. I norska kennelklubbens tidskrift (*Norsk Kennel Klubs Tidsskrift, NKKK*) kunde läsas följande år 1916:

De tyske schäferhunde har gjort sig fordelaktig bemerket under krigen som fortrinlige sanitets- og vakthunde. Denne race sees forholdsvis sjelden hos os. Den fortjener dog at bli kjendt og utbredt [...].
(NKKK 1916, citerad i Lie 1998, 59)⁵

Det tog inte länge förrän de så kallade "polishundarna" blev kända och spridda, också i Norge (Thorsen 2001). *Norsk Schäferhund Klub* grundades 1922 och var år 1929 (tillsammans med den norska harhundsklubben) den största rasklubben i Norge⁶ (Lie 1998, 79), något den för övrigt också är i dag. Enligt NKK fanns det år 1929 3000 hundar bara i Akerområdet nära Oslo och 600 av dessa ansågs vara schäfer och dobermann (NKKK 1932, citerad i Lie 1998, 83). Dessa hundar fick gradvis ett dåligt rykte, även om detta citat från dagstidningen *Aftenposten* visar att föreställningarna om bastarderna fortfarande var stark: "Det kan nok være at mange av disse hunder er racedyr, men de opfører sig ialfald som kjøtere allesammen" (*Aftenposten* 24.06.1926).

Förslaget om förbud ledde naturligt nog till skarpa protester från ägarna, inte minst på grund av krav på att alla schäfrar och dobermannar skulle avlivas inom tre månader. Politikerna betonade å sin sida att lagförslaget inte gav tillräckligt skydd mot andra farliga

hundraser och att det inte var tillräckligt väl berett (Odelstinget 06.05.1930). Behandling av förslaget sköts därför upp för att ge justitiedepartementet tid att ta ställning till alla frågor. Således fick Kennelklubben och rasklubbar tid att utveckla en strategi. De två aktuella rasklubbar erkände att raserna var överrepresenterade med tanke på olyckor, men menade att problemet låg någon annanstans än hos själva hundarna:

Vi er imidlertid fullt klar over at ulykker beklageligvis i utillatelig grad er forvoldt av de to heromhandlede hunderaser, men si slutter oss helt til hvad lægevaktens læge selv herom har uttalt i den avisopsats som proposisjonen citerer, idet vedkommende fremholder at ulykken skyldes schæferhunder som reker gatelangst uten ledsagelse og opsyn. Det er med andre ord ansvarsløse og likeglade hundeeiere som ikke passer på sine dyr, som i egentligste forstand er skyld i ulykken.

(Uttalande från Norsk Schäferhund Klub og Norsk Dobermannpinscherklubb citerad i Innst. O. XIII 1930, 2)⁷

I detta uttalande finns två saker som är värda att notera. För det första försöker rasklubbar vända fokus från ras och över på de lösa hundarna. Som tidigare nämnts var den lösa hunden inte någon ny syndabock i detta sammanhang. I början av 1900-talet, hade den lösa hunden dock följande av en annan grupp oönskade element. Thorsen påpekar i sin artikel "Hunder, retorikk og klassekamp" (Thorsen 2005) att retoriken som vid tiden användes om herrelösa hundar, bastarder, hade tydliga likheter med retorik kring ett annat socialt "problem", nämligen de mänskliga lösdrivarna, människor utan fast bostad. Och även fast denna koppling främst var retorisk, finns det en tydlig uppfattning om ett samband mellan vissa typer av hundar och vissa människor – rashundens ädelhet och exemplariska beteende antogs återspegla ägarens karaktär och klass (Thorsen 2001). Lösa och utagerande schäfrar bröt mot denna bild, de var renrasiga och blev inte associerade med lösdrivare eller andra från de lägre samhällsskikten. Schäfrarna hade i själva verket rakt motsatt funktion, de skulle skydda anständigt folk från just dessa människor. När lagförslaget behandlades igen 1931, blev kapten Ringnes, ledare för *Norsk vagtselskap*, citerad för att ha sagt att schäfer och dobermann lämpade sig väl för "försvar och skrämelse mot påträngande slödder" (Ot.prp. nr. 9 1931, 5), och rasklubbar skrev till det norska parlamentet att familjer skaffade dessa raser för att skydda sig mot det som beskrevs som "lösa och opålitliga existenser" (skrivelse till Stortinget 1930). För det andra var det enligt rasklubbar inte hundarna, utan oansvariga *hundägare* som utgjorde det verkliga problemet. Lösningen borde därmed inte vara förbud mot vissa hundraser, utan mer kunskap och ansvar hos ägarna. Strategin lyckades – enligt NKK:s egen jubileumsbok, var det kennelklubbens arbete som ledde till att lagförslaget 1931 återigen skickades tillbaka till den parlamentariska förvaltningen, där det förblev (Lie 1998, 82).

Försöket att förbjuda schäfer och dobermann kan förstås som en konsekvens av att det blev allt vanligare att ha hund i städer och tätorter och av en hundkultur där ägare släppte ut hundarna på morgonen och lät dem göra vad de själva ville. Det är dock också uttryck för en hundkultur där *ras* på allvar hade gjort sitt intåg. Fast kennelklubben försvarade "polishundarna", var inte detta självklart. Under åren före lagförslaget förekom omfat-

tande diskussioner kring "utländska" raser kontra de norska raserna (Thorsen 2001). Många var skeptiska till att importera nya raser, något kapten Olav Holm uttryckte på detta vis 1924:

Her støtes i basuner for importter. De var i sin tid tildels av almen interesse, enkelte sogar en bedrift, men – jeg sier det ikke for at komme fremmede racer tillivs – man faar ikke glemme helt at Norge er til for nordmænd.
(Olav Holm i NKKT 1924, citerad i Thorsen 2001, 98)⁸

Skepsisen mot schäfer och dobermann kan därför också ses som ett uttryck för ett försök att skapa en nationell hundkultur med utgångsläge i norska raser. Denna touch av nationalism fick dock inte tillräckligt stöd, kennelklubben beslutade att försvara schäfer och dobermann med den följd att organisationens verksamhet utvidgades. År 1930 ändrade NKK sina grundregler och gick från att vara en organisation som arbetade för "förädling av våra hundar och i övrigt för tillvarataganden av kynologiska intressen" (Lie 1998, 15) till att också arbeta för dressyr, att upplysa om hundägarens uppgifter och att sprida "hundkultur" bland landets hundägare och befolkning (Lie 1998, 80). Som Thorsen kommenterar, var det ingen tvekan om att det var *hundägaren*, inte hunden som först och främst skulle uppfostras och disciplineras (Thorsen 2001, 297). Detta arbete bar snart frukt, och redan 1930, rapporterades det att ägarna till de gällande hundraserna som ett resultat av lagförslaget hade börjat ha dem i koppel, och att antalet rapporterade attacker hade gått ner (Odelstinget 06.05.1930).

1990: KAMPHUNDARNA KOMMER

Efter att det sista lagförslaget skickades tillbaka för ytterligare utredning på 1930-talet blev det tyst om farliga hundar och farliga raser i 60 år. Kennelklubben fortsatte sitt arbete med att förädla hundbeståndet och disciplinera hundar och ägare bland annat genom dressyrkurser (Lie 1998, 122). Men år 1991 kom ett nytt lagförslag om farliga hundar, och den här gången antogs det. I första paragrafen anges att "syftet med denna lag är att skydda människor och djur mot angrepp och skador från farliga hundar" (Kamphundloven 1991). I nästa avsnitt definieras farliga hundar som särskilt aggressiva, kampvilliga och uthålliga hundar (ibid). En tillhörande förordning förbjöd import, innehav och avel av pitbullterrier, fila brasileiro, tosa och dogo argentino samt import av sperma och embryon av dessa raser (Forskrift nr. 718/1991). I Odelstinget framkom att dessa hundar ansågs vara en särskild typ av hundar, nämligen *kamphundar*:

[L]oven skal gjelde for « farlige hunder ». Det tenkes spesielt på å ramme «kamphunder», men det er ikke et entydig begrep. De spesielle egenskapene ved kamphunder [aggressivitet, kampvillighet og utholdenhet, forf. anm.] nevnes derfor i definisjonen av hva som må sies å være en farlig hund.

Kamphund nevnes ikke i lovteksten da det kan bli en snevrere ramme for loven enn det som er intensjonen.
(Ot.prp. nr. 45 (1990–1991), 3)⁹

Innan 1990 var det inte mycket tal om kamphundar i Norge. En sökning i det norska medicarkivet Retriever ATEKST ger totalt 5 träffar på begreppet före 1990 mot respektive 12 under 1990 och 30 under 1991. I propositionen stod det också att man fokuserade på pitbullterrier och blandraser där *pitbull* ingick. "Dessa önskas inte i Norge, och ska vara förbjudna enligt lag" (Ot.prp. nr. 45 (1990–1991), 1). "Kamphund" kom därmed i första hand att betyda pitbullterrier, eller pitbull, som den ofta kallas. Även detta ord var nytt i norskt sammanhang, och en liknande sökning i arkivet ger inga träffar på pitbull före 1988 (då ordet nämndes en gång), därefter 10 träffar år 1990 och 106 år 1991. Kamphundproblemet kunde dock inte ha varit särskilt omfattande, eftersom antalet pitbulls antogs vara mellan 30 och 40 i hela landet (Odelstinget 03.06.1991), medan de övriga raserna på förbudslistan inte fanns registrerade i Norge överhuvudtaget.

Pitbulls hade inte varit inblandade i några olycksfall i Norge, så vid första anblick kan det tyckas märkligt att de förbjöds. För att förstå orsaken till förbudet, är det nödvändigt att se bortom Norges gränser. Enligt Lodge och Hood blev farliga hundar satta på den politiska dagordningen i hela Västeuropa under 1990-talet (Lodge & Hood 2001), och de kopplar denna trend till importen av just pitbulls, som redan hade ett ganska dåligt rykte. Denna hundtyp härstammar ursprungligen från hundar som används till hundkamp i USA, så kallade *bull and terriers* (Coile 2002). Hundarna är omgivna av ett antal föreställningar, bland annat att de inte förstår "normalt" hundspråk och att käkarna går i lås när de biter (ibid). Idag framställs de ofta som oförutsägbara dödsmaskiner i media, men under den första halvan av 1900-talet, var pitbulls populära familjehundar, och figurerade bland annat i den populära TV-showen *Little Rascals* (Twining et al. 2000), som också sändes på norsk TV på 1980-talet. I slutet av 1980-talet fördes en del av dessa hundar till Europa, och här blev de ofta associerade med kriminalitet, särskilt droger och prostitution (Lodge & Hood 2001). I flera länder, bland annat Storbritannien, var det stort offentligt fokus på olyckliga händelser där hundar av denna typ var inblandade och Norges rasförbud var då också en kopia av rasförbudet i den brittiska *Dangerous Dog Act* som kom år 1991 (Harding 2012). Ändå var det inte hundarna själva som utgjorde problemet i Norge, lagförslaget beskrevs som en unik möjlighet att förhindra uppkomsten av en farlig och oönskad *hundhållning*:

Det har ikke vært intensjonen å forby raser som i dag har stor utbredelse og som er aksepterte raser i norske hundemiljøer. Lovreguleringen skal forhindre utvikling av et hundehold som synes unødvendig og uønsket av publikum.
(Ot.prp. 45 (1990–1991), 1)¹⁰

"Kamphundar" och oönskad hundhållning ansågs inte utgöra en fara bara för den allmänna säkerheten. I NKK:s jubileumsbok står följande att läsa om kamphundsdebatten: "Centralstyrelsen insåg faran för att debatten om farliga hundar kunde bli till stor skada

för det organiserade och seriösa hundägandet" (Lie 1998, 238). Det seriösa hundägandet ansågs således vara hotat av kamphundarna, och kennelklubben bidrog till att utarbeta lagen och gick långt i att ta på sig äran för att förbudet antogs (ibid). Varför kom inte NKK de utsatta raserna till undsättning som år 1930? En anledning var förmodligen att pitbulls aldrig har erkänts som ras av den internationella organisationen *Fédération Cynologique kennel Internationale* (FCI), och heller inte av NKK. De ansågs vara en blandras, och därmed av föga intresse för kennelklubben. De andra raserna på förbudslistan hade som nämnts inte registrerats i Norge, och hade därför inga försvarare i NKK. Till skillnad från 1930, då debatten handlade om populära raser som också var kända för samhällsnyttigt arbete som tjänstehundar, var det denna gång tal om ett litet antal relativt okända hundar av tvivelaktig ras, en ras som i allmänhetens ögon kopplats till kriminalitet och som hade ägare som inte var organiserade i rasklubbar och NKK. Med andra ord var det hundar och ägare kennelklubben hade råd att offra till förmån för det "rätta" hundägandet som dominerades av välkända raser och (förmodade) ansvarsfulla ägare.

Ett resultat av "kamphunddebatten" var att den tidigare distinktionen mellan blandrashundar och renrasiga hundar nu utökades med en distinktion mellan bra och dåliga raser, en distinktion de flesta inblandade tycktes acceptera utan invändningar. Undantaget var medlemmar i det liberala partiet Fremskrittspartiet. En utav deras representanter påpekade bland annat att debatten om lagen tycktes visa konflikten mellan ägare av rashundar i NKK och vad han beskrev som "ägare av vardagens norska bastarder i stad och på landsbygd" (Oscar Hillgaard i Odelstinget 03.06 1991, 472). Trots att rashundar nu var väl etablerade, hade spänningarna mellan rashundar och blandraser på inget sätt försvunnit. Och på samma sätt som herrelösa hundar blev förknippade med lösdrivare, och "polishundar" med ordningsmakten och anständiga medborgare, blev även "kamphundar" förknippade med en viss typ av människor. Att det kanske först och främst var människorna och inte hundarna som ansågs vara problematiska, sågs bland annat i propositionens uttalanden om att en hund som försvarade ägaren i en nödsituation var uppskattad, medan "vissa miljöer" innehav av hund till självförsvar var oönskat (Ot. prp. nr. 45, 5). Vilken typ av hundägare hunden försvarade var således en viktig faktor för om beteendet ansågs vara önskvärt eller inte. Fremskrittspartiet antecknade följande notering om detta: "Dessa medlemmar kan knappast förstå att en hunds försvar av ägaren skall accepteras eller inte, beroende på ägarens position på den sociala rangskalan" (Innst. O.nr 63 (1990–91), 4).

Fremskrittspartiet var ganska ensamt i sina invändningar. Då en hund inte kan skilja mellan vad som mänskligt sett är försvar av en anständig person mot farliga personer i en nödsituation, och att försvara farliga personer, blev lösningen att förbjuda de hundar som associerades med "vissa miljöer", något som igen ledde till ett förbud som fastslog att farlighet var medfödd, ärftlig och synlig. Import av sperma och embryon förbjöds och hundar som kunde misstas för hundar av farlig ras eller blandraser där farliga raser ingick, ansågs också vara farliga och olagliga om inte ägaren kunde dokumentera hundens residentitet med stamtavla eller registreringsbevis och ID-märke. Om detta saknades, skulle hunden anses som olaglig (Forskrift nr. 718/1991). Ras, som tidigare exklusivt varit kennelklubbens domän, blev således en fråga för staten. I och med att hundar av

blandras i allmänhet saknade stamtavla och inte kunde registrera sig i NKK, innebar det i praktiken att blandraser med fel utseende blev rättslösa.

2004: AMERICAN STAFFORDSHIRE-TERRIER – HUND MED KATEGORISERINGSPROBLEM

I efterdyningarna av en händelse år 2002, där ett barn dödades av en flock lösa polarhundar, blossade den offentliga debatten om farliga hundar upp igen i Norge. Som ett eko av propositionen från 1930, skrev Justitiedepartementet följande år 2003:

I de senere år har det vært flere tilfelle i Norge hvor hunder har drept eller rettet alvorlige angrep mot barn. Deler av hundeholdet der folk bor tett, særlig i drabantbyer, synes å utvikle seg på en måte som kan gi sosial uro, frykt og problemer, også for folk som selv har vanlige hunder.
(Ot.prp.nr. 48 (2002–2003), 8)¹¹

Vad som här presenteras som ett problem, är egentligen två: Hundar som skadar (barn) och hundar som skapar rädsla, även hos personer med "normala" hundar. Trots att det utökade rasförbudet i efterhand ofta framställdes som en konsekvens av ovanstående hundattacker, ingick ingen av de raser som faktiskt hade dödat och skadat barn i Norge i förbudet. Det var då heller inte i första hand riktat mot hundarna som bet barn, utan mot hundar som orsakade "social oro, rädsla och problem". Det visade sig att det ursprungliga kamphundsförbudet varken hade lett till färre pitbulls (enligt NKK fanns det nästan 1000 av dem i landet vid denna tidpunkt) eller förhindrat utvecklingen av en speciell typ av oönskad hundhållning. Denna blev lokaliserad till förorterna på östra sidan av Oslo och kopplad till så kallade *kamphundsmiljö* (Ot.prp. nr 48 2002–2003). I propositionen kom det fram att dessa människor och hundar spred skräck bland "vanliga människor" (Ot.prp. nr 48 2002–2003, 180), och polisen på Stovner, ett område som ofta nämndes i samband med kamphundar, genomförde i maj 2002 en stor insats som kallas *Operation Pitbull* för att bli av med dessa hundar (*Dagbladet* 12.07.2002). Vem var det då som hade kamphundar? Genom media kopplades hundarna till olika former av brottslig verksamhet, inklusive hundkampar (*Dagbladet* 12.07.2002), rån (*Aftenposten* 13.03.2002) och våldsbrott (*VG* 15.09.2002). Det rådde en föreställning om att kamphundsmiljön bestod av tungt kriminella som använde hundar till hundkamp, som vapen eller som en statussymbol. Men det fanns också en annan aspekt av kamphundsproblematiken:

I mange nabolag er det noen få hunder som skaper frykt ved å gå løse og anfalle/angripe mennesker og dyr. Dette gjelder alle typer hunder, men det er en klar overvekt av kamphundlignende hunder som kan være kryssninger av en eller flere av de ovennevnte rasene [pitbullterrier, american staffordshire-terrier och staffordshire-bullterrier]. Også i disse tilfellene

mangler eier ofte dokumentasjon og politiet kan ikke være sikker på hvilke raser som er representert.

(Memorandum från Oslo politidistrikt 17.10.2002, citerad i ot.prp.nr 48 2002–2003, 178).¹²

Som år 1930, verkar en stor del av "hundplågan" som diskuteras i Odelstinget vara ett resultat av ägare som låtit sina hundar springa lösa. Som citatet ovan visar, kunde detta vara alla typer av hundar, men enligt polisen fanns det en övervikt av "kamphundsliknande hundar" där rasen inte var dokumenterad. Kamphundsutseendet beskrivs aldrig i lagtexterna, men det går att läsa mellan raderna att det är just utseendet hos pitbull som avses (Ot.prp. nr 48 2002–2003). Alla de aktuella raserna på förbudslistan, med undantag för tjeckoslovakisk varghund, kan sägas ha detta karakteristiska utseende som kännetecknas av kraftiga käkar, kort päls och muskulös kropp. Detta gäller dock också många av de lagliga raserna och blandraserna. Trots osäkerheten kring vilka typer av hundar man pratade om, var förslaget likafullt förbud mot flera raser, däribland american staffordshire-terrier (amstaff). Detta väckte stor debatt då rasen var en populär familj- och utställningshund. Flera remissinstanser, däribland Veterinärhögskolan, ansåg också att ett förbud på rasnivå inte var önskvärt då det "varken fanns ett bra test /definition / möjlighet för kontroll av ras, och eftersom det förmodligen finns fler variationer inom en ras än mellan raser vad beteende angår" (Ot.prp. nr.48 2002–2003, 178). Också parlamentets justitiekommitté var kritiskt till förbudet och skrev bland annat följande kommentar:

Dette flertallet mener man i større grad må gjøre noe med de enkelte miljøene og eierne som produserer aggressive og farlige hunder, enn å stigmatisere enkelte hunderaser. Dette flertallet viser til at nyere, norsk og internasjonal, forskning om hunder og adferd fastslår at problemadferd hos hund som hos mennesker er et resultat av samspill mellom gener og miljø. Nyere svensk forskning konkluderer bl.a. med at det ikke er mulig å sette sammenheng mellom farlige hunder og spesifikke hunderaser, da uønskede egenskaper hos alle hunderaser kan utvikles og forsterkes gjennom avl.

(Innst. O. No 91 (2002–2003), 18)¹³

Ändå slutade det med ett utökat rasförbud. Även om majoriteten inte ansåg american staffordshire-terrier vara en farlig kamphund, var man överens om att det ursprungliga rasförbudet från 1991 skulle utökas. Pitbullterriern ansågs därmed fortfarande vara farlig. Och det visade sig att det var detta som skulle bestämna den amerikanska staffordshire-terrierns öde. En av dem som argumenterade hårdast för förbudet var det socialistiska partiets representant Inga Marte Thorkildsen. Hon motiverade på följande sätt:

[v]i går inn for at amstaffen skal inn i denne forskriften. Det gjør vi fordi politiet mener det er umulig å håndheve det allerede eksisterende pitbullforbudet uten at også amstaffen blir forbudt, rett og slett fordi det ikke går

an å skille de to rasene fra hverandre ved DNA-prøver, og vi har fått særdeles mange innspill på at amstaffen brukes som kamuflasje for pitbull.
(Inga Marte Thorkildsen i Odelstinget 27.05.2003, 48)¹⁴

Genom att utöka det ursprungliga rasförbudet måste american staffordshire-terrier också placeras på förbudslistan då det inte var möjligt att skilja den från pitbullterrier. Som tidigare nämnts, härstammar pitbullterriern från hundar som använts i hundslagsmål i USA. Detta var hundar med stor variation i storlek och utseende, och därmed inte lämpade för kennelklubbar standardiseringar. Det finns amerikanska klubbar som godtar en standardiserad variant som kallas *American Pit Bull Terrier* (APBT) som ras, men den är, som tidigare nämnts, inte godkänd av FCI. På 1930-talet började dock några uppfödare avla mer för utseendemässigt enhetliga linjer, och dessa hundar godkändes av FCI under namnet *American Staffordshire Terrier* – "american" för att skilja hundarna från den redan erkända engelska rasen staffordshire-bullterrier (Coile 2002). "Pitbull" och american staffordshire-terrier kan därmed sägas ha samma ursprung och det gick rykten om att pitbulls smugglades in i landet med falska stamtavlor och att valpar byttes ut mot varandra. Som ett resultat av detta introducerade NKK obligatoriskt blodprov av amstaff år 2002 som ett villkor för att få valpar registrerade. Dessa blodprover kunde bara fastställa om en hund verkligen hade de föräldrar djurets stamtavla hävdade att den hade – det är inte möjligt att ta ett blodprov av en slumpmässig hund och avgöra om det är en pitbull eller en amstaff, vilket inte kommer som en överraskning med tanke på det gemensamma ursprunget. För att komplicera det hela ytterligare används termen "Pit Bull" i USA i allmänhet om hundar med "pitbullliknande utseende" oavsett om de är renrasiga eller inte (Gladwell 2006, Delise 2007). Vad en pitbullterrier eller pitbull i norsk kontext verkligen *är*, är således svårt att säga. Det kan vara en American Pit Bull Terrier, eller så kan det vara en pitbullliknande hund, vilken som helst, som inte har papper på att den *inte* är en pitbull. Journalisten Malcolm Gladwell skriver i artikeln "Troublemakers. What pitbulls can teach us about profiling" att pitbulls på grund av detta är hundar med kategoriseringsproblem (Gladwell 2006). Detsamma kan i ännu högre grad sägas gälla för american staffordshire-terrier – var den egentligen pitbull, en ras som enligt NKK inte existerar?

NKK var i princip positiv till att vidareutveckla det ursprungliga rasförbudet och gav bland annat följande uttalanden i samband med förarbetet:

Ingen ønsker farlige hunder, og i denne sammenheng finnes i dag kamphundloven med tilhørende forskrifter som forbyr visse raser. Etter vår oppfatning er det viktig at man følger utviklingen og at angivelsen av farlige raser utvides ved behov. Vi finner det også riktig å påpeke at det var Norsk Kennel Klub som tok initiativet til og var med i forarbeidet for og til denne loven.

(Gemensamt uttalande från Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Hundekjørerforbund og Fuglehundklubbenes forbund 20.03.2002, citerad i Ot.prp.nr 48, 176)¹⁵

Detta förändrades när american staffordshire-terrier hamnade på förbudslistan. Plötsligt var det en populär ras med organiserade ägare som drabbades, och NKK tvingades ompröva sitt tidigare ställningstagande. I sitt remissvar citerade NKK Norges veterinärhögskolas kommentar om att det var större variation inom en ras än mellan raser, en uppseendeväckande kommentar från en organisation där standardiserat utseende och beteende betraktas som kärnvärden. Sedan slog NKK fast att "[i] ljust av den senare tidens utveckling och nyare forskning, har NKK konstaterat att man inte bör förbjuda hundraser" (NKK 2004, 2). Intressant nog började NKK vid denna tidpunkt också att föra blandrasernas talan. I remissvaret påpekade de att kravet på dokumentation normalt sett är oproblematiskt för de hundägare som har sin hund i NKK:s hundregister, men att de övriga hundägarna, som NKK antog utgör mera än hälften av norska hundägare, skulle bli rättslösa (NKK 2004, 6). Den här gången hjälpte dock inte kennelklubbens protester och förbudet infördes. Enligt § 19 i *Lov om hundehold* (2003) och *Forskrift om hunder* är sex raser förbjudna, och hundägare måste kunna dokumentera hundens ras eller typ om det finns tvivel om en hund tillhör en farlig ras eller blandras. Minimikravet är att hunden ID-märks med mikrochip knutet till ett registreringsbevis med DNA-kod och en tillhörande stamtavla (Forskrift nr 1204/2004).

KONCEPTUELLA PREMISER OCH EFFEKTER

Ett av syftena med en wpr-analys är att identifiera de konceptuella premisserna som verkar innanför olika problemrepresentationer (Bacchi 2009, xix). Det förkastade lagförslaget från 1930 utgör starten på en viktig ändring i hur man tänkte omkring farlighet och hundar i Norge. Strafflagen fastställde att om en hunds beteende blev ansett som tillräckligt farligt och oacceptabelt, skulle ägaren straffas med böter, och om beteendet upprepades, skulle hunden kunna avlivas. En hund måste därmed ha gjort något oacceptabelt innan det blev konsekvenser. År 1930 är det inte konsekvenserna av farligt beteende som är myndigheternas primära fokus, i stället söker man hindra att det förekommer genom att ta bort de hundar man menar är mest benägna att uppvisa farligt beteende. Kennelklubben och rasklubbarnas motstånd mot rasförbudet ledde till att problemet med hundar som attackerade blev gjort till ett problem med lösa hundar och ansvarslösa hundägare, och till grund för denna omdefiniering fanns ett antagande om att alla hundar potentiellt kan uppvisa farligt beteende och därför måste kontrolleras. År 1991 fick dock tanken om att ta bort de farliga hundarna innan de gjorde något farligt tillräckligt stöd. I denna process blir en politisk rationalitet som säger att man ska förhindra fara kombinerad med ett antagande om att farlighet hos hundar är medfödd och ärftlig. Ras blir ett nyckelbegrepp, och den tidigare åtskillnaden mellan rashundar och blandraser utökas med en åtskillnad mellan goda och dåliga raser.

En motsvarande åtskillnad finns också bland föreställningarna om hundarnas ägare. De farliga hundarna i lagstiftningsarbetet och åtgärderna mot dem säger något om förändringen från ett synsätt där rashunden blev associerad med personer med hög moralisk standard och blandraser med "vanligt folk" (Thorsen 2001) till ett förmodat

sammanhang mellan bra och dåliga raser och bra och dåliga människor. Enligt Lodge och Hood är ett etablerat "klassystem" för hundägare associerat med social klass en viktig del av bakgrunden till den rasbaserade europeiska "farlig hund"-problematiken under 1990-talet och senare (Lodge & Hood 2001). I USA porträtterar medierna pitbullägare som människor som "vanliga medborgare" upplever som farliga (Twining et al. 2000) och samma trend ser vi med kamphundar i Norge. Till skillnad från "polishundarna" från 1930, vilka ansågs tillhöra goda medborgare som det var möjligt att upplysa var det aldrig tal om att försöka påverka kamphundsägare. Problemet låg inte bara hos hundens antagna medfödda kvaliteter, utan också i att ägarna ansågs vara människor som redan befann sig i samhällets utkanter. Gränserna mellan hundar och människor blir tunn i dessa fall, och det blir en öppen fråga om vem som egentligen utgör målet för rasförbudet år 1991 och 2004: farliga hundar eller farliga människor. I stället för att gripa in mot personerna i "kamphundsmiljön" och deras bruk av hundar, blir det dock hundarna som man försöker kontrollera genom rasförbud.

En viktig förutsättning för denna artikel är att lagar är produktiva i den mening att de inte bara passivt återspeglar en redan given verklighet, utan bidrar till att *skapa* fenomen, kategorier, subjekt och objekt (Pottage 2004; Dayan 2011). Detta är vad Bacchi omtalar som effekter, och som tidigare nämnts, skiljer hon mellan tre typer av effekter: diskursiva effekter, subjektiveringseffekter och levda effekter. Målet med att undersöka de diskursiva effekterna av konkreta policyer är att identifiera de "sanningar" de innebär (Bacchi 2009, 32). En sanning som kan läsas av rasförbudet är att "farlighet" hos hundar är synlig och relaterad till ras, och att det finns goda och dåliga raser. Detta innebär att farliga hundar som identifierbar grupp av individer skapas genom förbudet. Med andra ord är farliga raser diskursiva effekter av myndigheternas problematiseringar, inte utgångspunkter för dem. Även om dessa föreställningar inte var något som uppstod genom lagstiftningen utan redan fanns i den offentliga diskussionen, läser förbudet dessa och skapar farliga hundar med en viss form och ett visst utseende, något som också får uppenbara levda effekter för de hundar som drabbas. Detta sätt att tänka om farlighet påminner om kriminologins grundare, Cesare Lombroso, som på 1800-talet lade fram påståendet om den kriminella människan som kunde identifieras genom sitt utseende (Lombroso 2007). Så tänker man inte längre om farliga människor, men om hundar är det helt legitimt att tala på detta sätt.

Inte bara hundar skapas, också en föreställning om olika typer av människor uppstår som en effekt av de processer som definierar vissa typer av hundar som farliga. De kriminella och farliga kamphundsägarna är inte verkliga personer, utan subjektiveringseffekter av lagstiftningens definitioner. På samma sätt skapas "vanliga" hundägare med "vanliga" hundar. Dessa hundägare framstår som ansvarsfulla medborgare genom att kontrasteras mot den ansvarslösa kamphundägaren. Bacchi lånar begreppet *särskiljande praktiker* (*dividing practices*) från Foucault för att beteckna de processer där grupper av människor ställs mot varandra genom att man definierar dem som *inte* innehar de egenskaper som krävs för att hantera den frihet som tillkommer ansvarsfulla medborgare (Bacchi 1999, 29). Att definiera vissa typer av hundar som farliga och olagliga kamphundar fungerar som en särskiljande praktik som också fungerar som en skiljelinje mellan goda och dåliga hundägare samt mellan goda och dåliga medborgare. Genom att definiera vissa

typer av hundar som farliga och olagliga kamphundar, blir dessa hundar markörer för farliga personer, något som också har levda effekter i form av att ägare av hundar som liknar kamphundar blir stigmatiserade. I tidningen VG kunde man till exempel år 2012 läsa hur en ägare av en laglig american staffordshire-terrier som var född före förbudet trakasserats på grund av sin hund (VG 28.02.2012).

NKK SOM STYRNINGSTEKNOLOGI

Den norska hundhållningen framstår idag som mycket disciplinerad och kontrollerad. Det finns inte någon population av löshundar som kan ses i många andra europeiska länder, norska hundar är kopplade eller inhägnade och går på dressyrkurser för att lära sig hur man betar sig. Majoriteten av norska hundar är rashundar, de ID-märks med mikrochip, och varje år registreras mellan 25 000 och 30 000 renrasiga valpar i kennelklubbens register, där bland annat släktskap, ägarskap och ärftliga sjukdomar registreras (NKK 2011). I denna utveckling har myndigheternas problematiseringar av "farliga hundar" spelat en viktig roll. Om vi utvidgar Bacchis effektbegrepp till att också inkludera praktiker, tekniker och teknologier, är det möjligt att undersöka hur rasförbud ingår i de styrningsteknologier som kontrollerar den växande populationen av "vanliga" hundar.

För att kunna förbjuda raser måste det finnas raser att förbjuda. Som nämnts ovan finns det inget blodprov som kan avgöra om en hund är en pitbull eller en american staffordshire-terrier. Det finns dock inget blodprov som kan fastställa om en hund är en labrador eller golden retriever heller. "Ras" är inte en biologisk klassificering eller en vetenskapligt definierad kategori – i princip tillhör samtliga hundraser en underart av varg, *canis lupus familiaris* (Coppinger & Coppinger 2001), och det som gör en grupp individer till en ras är främst ett mänskligt beslut (Swart 2008, 271). Eftersom ras inte är omedelbart tillgänglig blir det därmed viktigt att känna till hundars släktskap och identitet, då det primärt är detta som avgör vilken ras de tillhör. Och dessa uppgifter finns i kennelklubbens register. Detta register var faktiskt en förutsättning för rasförbudet, då det inte finns andra säkra sätt att avgöra en hunds rastillhörighet än att se på registreringspapper och stamtavla. Då *Kamphundloven* i 1991 gjorde hundraser till en statlig angelägenhet, blev kennelklubbens system med stambokföring och registrering kombinerat med ID-märkning¹⁶ de viktigaste teknikerna för att skilja mellan olagliga och lagliga hundar.

Detta system påminner om Foucaults beskrivning av de disciplinära tekniker som användes i säkerhetssamhällen:

For in order actually to guarantee this security one has to appeal, to take just one example, to a whole series of techniques for the surveillance of individuals, the diagnosis of what they are, the classification of their mental structure, of their specific pathology, and so on; in short one has to appeal to a whole disciplinary series that proliferates under mechanisms of security and is necessary to make them work.
(Foucault 2009, 8)

Detta skulle kunna vara en beskrivning av kennelklubbens tekniker, som med sina rasstandarder, stamtavlor och register, övervakar och disciplinerar så väl det estetiska som det genetiska i den renrasiga hundpopulationen. Men detta system gäller endast lagliga hundar, inte illegala. Genom rasförbud legitimeras därmed en uppsättning tekniker som i första hand registrerar, övervakar och disciplinerar den "normala" hundpopulationen, en form av biopolitik för hundar.

"Hundägare" framstår idag mer eller mindre som en egen identitetskategori med en rad uppgifter och inte fullt så många rättigheter. Det är emellertid ingen som tvingar norska hundägare att kontrollera sina hundar på dessa sätt. Enligt Miller och Rose utövas dock politisk makt i dag genom skiftande allianser mellan olika auktoriteter, och denna makt är inte så mycket en fråga om restriktioner, utan om något som handlar om att skapa medborgare som klarar av att hantera den typ av reglerad frihet som finns i moderna samhällen (Miller & Rose 2008, 53). Den ansvarsfulla hundägaren är exempel på denna typ av medborgare som själv tar ansvar för att de rätta valen görs, och som själva kontrollerar sina hundar. Medan kamphundägare och vanliga ägare är effekter av rasförbuden, skapas "den ansvarsfulla hundägaren" i en allians som utgörs av staten och NKK, och framstår som en subjektsposition tillgänglig för hundägare som gör de riktiga valen. Dessa val innebär rashund av rätt sort, en registrerad ID-märkt hund som är kopplad och dresserad samt medlemskap i NKK. "Mye tyder på at norske hunder nå er innhentet av det store ordensprosjektet – og da ikke bare i lovverket, men også i de fleste hundeeieres bevissthet" skriver Thorsen (Thorsen 2001, 307). I denna utveckling har "farliga hundar" spelat en viktig roll båda genom att få NKK att ta ansvar för ägare, genom att möjliggöra subjektspositionen "vanlig ägare" med "vanlig hund" och genom att göra hundras till ett angelägenhet för staten.

Hela NKK framstår i detta sammanhang som en styrningsteknologi som gör det möjligt att kontrollera den växande norska hundpopulationen genom registrering, koppel och dressyr.

Samtidigt framstår NKK som en auktoritet, och kan betecknas som en aktör med makt ("powerful actor"), "one that, in the particular circumstances obtaining at a given moment, is able successfully to enrol and mobilize persons, procedures and artefacts in the pursuit of its goals" (Miller & Rose 2008, 64). När kennelklubbens arbete för rashunden och den ansvarsfulla hundhållningen överensstämmer med myndigheternas mål om att hindra farliga sammanstötningar mellan hundar och människor, blir effekten av detta en mäktig kennelklubb. NKK är i dag Norges nationella stambokförare och paraplyorganisation för Norges hundklubbar. Det är ändå viktigt att komma ihåg att NKK är *hundägarnas* organisation, inte hundarnas. Idag har NKK igen utvidgat sitt verksamhetsområde: Ett nytt register som kallas NOX-registret kom 2008 och tillåter blandraser att delta i aktiviteter i NKK:s regi (NKK 2008, 9), och i sin nya informationsposter, deklarerar NKK följande:

Når du er medlem av en klubb tilknyttet Norsk Kennel Klub (NKK), er du samtidig tilknyttet NKK. Dermed vil du som hundeeier ha en sterk organisasjon i ryggen som engasjerer seg i de sakene som angår deg og hunden din! Dette gjelder uansett om du har en familiehund, en utstillingshund,

en jakthund eller en blandingshund. NKK er opptatt av at hunden forblir en naturlig del av vårt samfunn – og det gjelder for alle hunder! (NKK 2012b)¹⁷

Alla hundar och alla hundägare är därmed inkluderade i NKK, och i dag är ungefär 77 000 norska hundägare medlemmar genom de 251 hundklubbarna runt om i landet (NKK 2011), och därmed i större eller mindre utsträckning underlagda kennelklubbens disciplinering av människor.

FÖRESTÄLLNINGAR OM HUNDAR, FARLIGHET OCH MÄNNISKOR

Det finns ingen anledning att betvivla att lösa och aggressiva hundar utgjorde ett verkligt problem i Oslo omkring 1930, att hundar använts som vapen i början av 1990-talet, eller att lösa hundar i förorterna både kunde skrämma och skada människor och andra hundar på 2000-talet. De farliga hundarna i lagar och i den offentliga debatten är dock inte hundar av kött och blod, utan diskursiva konstruktioner som skapas genom att man talar om hundattacker, oönskad hundhållning och hundar som förorsakar rädsla som ett problem med "farliga hundar" och "farliga raser". Med andra ord finns inte "farliga hundar" i sig själva, de skapas genom lagstiftningens problematiseringar och definitioner. I loppet av den process jag här har skisserat, har "farlighet" gått från att handla om hundars beteende till att bli en fråga om stamtavlor, DNA, utseende och ägare, något som igen är uttryck för ett tänkesätt där "hund" i ökande grad tänks som "ras", där farlighet förstås som ärftlig och medfödd, och där man hela tiden förutsätter ett samband mellan vissa typer av hundar och vissa typer av människor.

Dessa föreställningar har också haft konsekvenser för de sätt vanliga hundar kontrolleras på, och i denna artikel har jag argumenterat för att definitionerna av "farliga hundar" som "farliga raser" har spelat en viktig roll i skapandet av de styrningsteknologier som kontrollerar norska hundar och ägare. De föreställningar om hundar, farlighet och människor som uttrycks genom lagstiftningen har fått kennelklubben att ta ansvar för disciplinering av hundägare genom dressyrkurser och upplysningsarbete, de har varit en viktig faktor för att göra kennelklubbens system för avel, märkning, och registrering till politiska teknologier för kontroll av hundpopulationen, och de har varit ett avgörande element i skapandet av subjekspositionen "den ansvarsfulla hundägaren", en ägare som själv tar ansvar för att kontrollera sina hundar genom registrering, koppel och dressyr. Om NKK framstår som en aktör med makt i dessa processer, kan man också säga att "farliga hundar" utgör ett begrepp med makt i form av att utgöra en diskursiv knutpunkt som möjliggör de nätverk av institutioner, tankesätt och tekniker som disciplinerar och styr norska hundar och ägare.

Bacchis metod som används i denna artikel, har dock en utpräglad normativ agenda och förutsätter att alla problemrepresentationer är fördelaktiga för vissa grupper på bekostnad av andra (Bacchi 2009, 44). I denna analys är det en grupp som inte har fått mycket uppmärksamhet, trots att de utgör själva utgångspunkten för hela problemati-

ken, nämligen hundarna. De direkta effekterna av rasförbudet har uppenbara negativa konsekvenser för de hundar som drabbas, men de indirekta effekterna i form av ökad kontroll och disciplinering har också följder. Den utveckling som här skisserats är också en utveckling där hundar omvandlas från fria och odisciplinerade individer till hanterbara och förutsägbara kroppar som kan kontrolleras genom NKK och hundägares praktiker. Det är i sista hand hundars kroppar, beteende och rum som kontrolleras, och det kan finnas skäl att fråga vad en så stark grad av kontroll betyder för hundarna och för relationerna mellan hundar och människor.

Det kan också vara rimligt att fråga vad som händer nu när ras verkar tonas ner i uppfattningarna om vad som utgör en farlig hund. Under 2011 började NKK att arbeta aktivt för att upphäva rasförbudet. De har haft möten med de politiska partierna, och 2011 beordrade Justisdepartementet en rapport om konsekvenserna av förbudet och förslag på andra lösningar (NKK 2011). I sin årsredovisning för 2011 skriver kennelklubben att "NKK önskar fokus på enkeltindivider i stället för å stemple en hel rase som farlig per definition, samtidigt som vi vil satse på kompetente hundeeiere" (NKK 2011, 6–7). När de påstådda sambanden mellan ras, utseende, arv, ägarskap och beteende möter ökat motstånd samtidigt som det talas om ökad kontroll blir den ansvarsfulla hundägaren förmodligen ännu viktigare i både myndigheternas och kennelklubbens åtgärder mot odisciplinerade hundar, med de konsekvenser det innebär för hundar och människor.

NOTER

- 1 Fram till år 2009 var det norska parlamentet (Stortinget) indelat i Odelsting och Lagting, där Odelstinget behandlade lagförslag och Lagtinget antog dem.
- 2 Departementets förslag med motiveringar.
- 3 Det har nyligen framkommit starkare och tätare klagomål om farorna för liv och lem som man på många ställen har utsatts för på grund av bitska hundar. Det kan inte förnekas att hundägandet – i städer och tätorter – har utvecklat sig till något i riktning mot en olägenhet och en fara för den allmänna säkerheten.
- 4 Att situationen har utvecklat sig i denna olyckliga riktning hänger otvivelaktigt samman med den växande populariteten av vissa utländska raser, särskilt schäfer och dobermannpinscher, har fått under de senaste åren. [...] Att schäfer och dobermannpinschers är särskilt svåra att hantera, och att de under mindre kompetent hantering är speciellt benägna att bli farliga, är allmänt erkänt.
- 5 De tyska schäfrarna har gjort sig fördelaktigt uppmärksammade under kriget som utmärkta sanitets- och vakthundar. Denna ras ses relativt sällan hos oss. Den förtjänar dock att bli känd och utbredd [...].
- 6 De olika rasklubbarna var vid denna tid definierade av NKK som samarbetande klubbar och inte medlemsklubbar som i dag.
- 7 Vi är dock fullt medvetna om att olyckor tyvärr i otillätlig utsträckning orsakats av de två här omtalade raserna, men vi sluter oss till det läkaren själv har sagt i den tidningsartikel som propositionen citerar. Han påpekar att olyckor orsakades av

- schäferhundar som strövade runt på gatan utan ledsagare och tillsyn. Det är med andra ord ansvarslösa och likgiltiga hundägare som inte passar sina djur, som i själva verket är skuld till olyckan.
- 8 Här stötes i basuner för importörer. De var i sin tid betjänta av allmänhetens intresse, en del söker en bedrift, men – jag säger det inte för att vi ska göra oss av med främmande raser – man får inte helt och hållet glömma att Norge är till för norrmän,
  - 9 "[L] agen skall gälla för "farliga hundar". Det är meningen att det ska drabba "kamphundar", men detta är inte en entydig term. De särskilda egenskaper kamphundar [aggression, stridsberedskap och uthållighet, författarens anmärkning] nämns därför i definitionen av vad som måste sägas vara en farlig hund. Kamphund nämns inte i texten eftersom det kan ge en smalare ram för lagen än avsikten" (Ot.prp. nr.45 (1990–1991), 3).
  - 10 Det har inte varit för avsikt att förbjuda raser som idag har stor utbredning och acceptans i de norska hundmiljöerna. Lagen skall hindra utvecklingen av en hundhållning som verkar onödig och oönskad av allmänheten.
  - 11 Under de senaste åren har det förekommit flera fall i Norge där hundar har dödat eller utfört allvarliga attacker riktade mot barn. Delar av hundhållandet där människor lever tätt, särskilt i förorterna, verkar utvecklas på ett sätt som kan ge social oro, rädsla och problem, även för personer som har normala hundar.
  - 12 I många områden finns det några hundar som skapar rädsla genom att gå lösa och attackera människor och djur. Detta gäller alla typer av hundar, men det finns en klar majoritet bland kamphundsliknande hundar som kan vara korsningar av en eller flera av ovanstående raser. Även i dessa fall saknas ofta dokumentation och polisen kan inte vara säker på vilka raser som är representerade.
  - 13 Denna majoritet tycker att man i större utsträckning måste göra något åt de enskilda miljöer och ägare som producerar aggressiva och farliga hundar, än att stigmatisera vissa hundraser. Denna majoritet hänvisar till att nyare, norsk och internationell forskning om hundar och beteenden fastslår att problembeteenden såväl hos hundar som hos människor är ett resultat av samspelet mellan gener och miljö. Nyare svensk forskning konkluderar bland annat med att det inte är möjligt att sätta farliga hundar och vissa raser i ett samband då oönskade egenskaper hos alla hundraser kan utvecklas och förstärkas genom avel.
  - 14 Vi förespråkar att amstaff skall gå in under denna förordning. Vi gör detta eftersom polisen menar att det är omöjligt att verkställa det redan existerande pitbullförbudet utan att även amstaff förbjuds, helt enkelt eftersom det är omöjligt att skilja de två raserna med hjälp av DNA-tester, och vi har fått väldigt många antydningar om att amstaff används som kamouflage för pitbull.
  - 15 Ingen önskar farliga hundar, och i detta sammanhang finns i dag kamphundlagen och tillhörande föreskrifter som förbjuder vissa raser. Enligt vår uppfattning är det viktigt att följa utvecklingen och att beteckningen över farliga raser utökas vid behov. Vi tycker också att det är riktigt att påpeka att det var Norsk Kennel Klub som tog initiativet och som deltog i förberedelserna till denna lag.
  - 16 Under 2006 ingick Dyreidentitet AS och NKK ett samarbete om gemensam drift av registret för elektroniskt märkta djur.

17 Når du är medlem i en klubb ansluten till Norsk Kennel Klub (NKK), är du samtidigt ansluten till NKK. Således är du som hundägare anknuten till en stark organisation som driver de frågor som berör dig och din hund! Detta gäller oavsett av om du har en familjehund, en utställningshund, en jakthund eller en blandras. NKK är intresserad av att hunden förblir en del av vårt samhälle – och det gäller alla hundar!

KÄLLFÖRTECKNING

MATERIAL

Lagar och föreskrifter

Kamphundloven (1991). Midlertidig lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder (kamphundloven). Landbruksdepartementet.

Lov om hundehold (2003). Lov om hundehold 4. juli 2003 nr. 74 (hundeloven). Justis- og beredskapsdepartementet.

Forskrift nr. 718/1991. Midlertidig forskrift om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder 25. oktober 1991 nr. 718. Landbruksdepartementet.

Forskrift nr 1204/2004. Forskrift 20. august 2004 nr. 1204 om hunder (hundeforskriften). Justis- og beredskapsdepartementet.

Odelstingspropositioner

Ot.prp. nr. 9 (1930): Odelstingsproposisjon nr. 9 1930. Justis- og politidepartementet. *Stortingsforhandlinger 1930*. Bind 3

Ot.prp. nr. 9 (1931): Odelstingsproposisjon nr. 9 1931. Justis- og politidepartementet. *Stortingsforhandlinger 1931*. Bind 3

Ot.prp. nr. 45 (1990–1991): Odelstingsproposisjon nr. 45 (1990–1991). Om midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder. Landbruksdepartementet. *Stortingsforhandlinger 1990–1991*. Bind 4b

Ot.prp. nr. 48 (2002–2003): Odelstingsproposisjon nr. 48 (2002–2003). Om lov om hundehold (hundeloven). Justisdepartementet. *Stortingsforhandlinger 2002–2003*. Bind 4c

Utskottsbetänkanden

Innst. O. XIII (1930). Innstilling fra justiskomiteen om utferdigelse av en lov om farlige hunder. *Stortingsforhandlinger 1930*. Bind 6b

Innst. O. nr. 63 (1990–91). Innstilling fra landbrukskomiteen om midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder. *Stortingsforhandlinger 1990–1991*. Bind 6b

Innst. O. nr. 91 (2002–2003). Innstilling fra justiskomiteen om lov om hundehold (hundeloven). *Stortingsforhandlinger 2002–2003*. Bind 6b1b

Odelstingsforhandlingar

Odelstinget 06.05.1930. Sak 6. Innstilling fra justiskomiteen om utferdigelse av en lov om farlige hunder. *Stortingsforhandlinger 1930*. Bind 8 478–482

Odelstinget 03.06.1991. Sak 3. Innstilling fra landbrukskomiteen om midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder. *Stortingsforhandlinger 1990–1991*. Bind 8 471–482.

Odelstinget 27.05.2003. Sak 2 Innstilling fra justiskomiteen om lov om hundehold (hundeloven) *Stortingsforhandlinger 2002–2003* Bind 8 606–624

Dagstidningar

Aftenposten 24.06.1926. Hundelivet på Bækkelagshøiden.

Aftenposten 13.03.2002. Raner brukte kamphund som våpen.

Dagbladet 12.07.2002. Såret pitbull funnet på åpen gate.

VG 15.09.2002. Lot pitbull skambite naboenta.

VG 28.02.2012. "Amstaff"-eier: Jeg blir stigmatisert.

Annat

Skrivelse till Stortinget februar 1930 från Norsk Dobermannpinscherklub och Norsk Schäferhundklub

NKK 2004: Remissvar fra Norsk Kennel Klub till Forskrift om hunder.

NKK 2008: Årsberetning for 2008. Oslo: Norsk Kennel Klub.

NKK 2011: Årsberetning for 2011. Oslo: Norsk Kennel Klub.

NKK 2012a: Brochure: Har du blandingshund eller uregistrert hund? Tilgjengelig på web: <http://viewer.zmags.com/publication/a0f1b93c#/a0f1b93c/1>

NKK 2012b: Poster: Har du hund? Tilgjengelig på web: <http://web2.nkk.no/wp-content/uploads/2012/07/motivasjonsplakat.pdf>

Dok.nr.8:71 (1997–1998). Forslag fra stortingsrepresentantene Grethe Fossli og Jon Olav Alstad om likebehandling av hunder som angriper bufe og barn.

LITTERATUR

Opublisert källa

TENNER, EDWARD 1997: The Road to Rin Tin Tin: Social Construction of the German Shepherd Dog. Conference paper.

Litteratur

BACCHI, CAROL 2009: *Analysing policy: What's the problem represented to be?* Sydney: Pearson.

- COILE, CAROLINE D. 2002: *Pit Bulls for Dummies*. New York: Hungry Minds.
- COPPINGER, RAYMOND & COPPINGER, LORNA 2001: *Dogs: A Startling New Understanding of Canine Origin*. Chicago: The University of Chicago Press.
- DAYAN, COLIN 2011: *The Law Is a White Dog: How Legal Rituals Make and Unmake Persons*. Princeton: Princeton University Press.
- DEAN, MITCHELL 1999: *Governmentality. Power and Rule in Modern Society*. London: Sage.
- DELISE, KAREN 2007: *The Pit Bull placebo: The media, myths and politics of canine aggression*. — : Anubis Publishing.
- FOUCAULT, MICHEL 1991: Governmentality. – Burchell, Graham, Gordon, Colin & Miller, Peter (eds), *The Foucault Effect*. Chicago: The Chicago University Press. — 2009: *Security, Territory, Population: Lectures at the College de France 1977–1978*. New York: Picador.
- GLADWELL, MALCOLM 2006: Troublemakers. What pit bulls can teach us about profiling. – *The New Yorker* 06.02.2006.
- GORDON, COLIN 1991: Governmental rationality: An introduction. – Burchell, Graham, Gordon, Colin & Miller, Peter (eds), *The Foucault Effect*. Chicago: The Chicago University Press
- HARDING, SIMON 2012: *Unleashed: The phenomena of status dogs and weapon dogs*. Bristol: The Policy Press.
- LIE, HELGE 1998: *Hunder og hundesport gjennom 100 år*. Oslo: Norsk Kennel Klub.
- LILLY, J. ROBERT & PUCKETT, MICHAEL. B. 1997: Social control and dogs: A sociohistorical analysis. – *Crime & Delinquency* 43(2).
- LODGE, MARTIN & HOOD, CHRISTOPHER 2001: Pavlovian Policy Responses to Media Feeding Frenzies? Dangerous Dogs Regulation in Comparative Perspective. – *Journal of Contingencies and Crisis Management* 10(1).
- LOMBROSO, CESARE 2007: *Criminal Man*. London: Duke University Press
- MILLER, PETER & ROSE, NIKOLAS 2008: *Governing the Present*. Cambridge: Polity Press.
- MOLLOY, CLAIRE 2011: Dangerous Dogs and The Constructions of Risk. – Taylor, Nik & Signal, Tania (eds), *Theorizing Animals. Re-thinking Humanimal Relations*. Boston: Brill.
- POTTAGE, ALAIN 2004: Introduction: The fabrication of persons and things. – Pottage, Alain & Mundy, Martha (eds), *Law, anthropology, and the constitution of the social: Making persons and things*. Cambridge: Cambridge University Press
- RITVO, HARRIET 1987: *The animal estate: The English and other creatures in the Victorian age*. Cambridge & London: Harvard University Press.
- SWART, SANDRA 2008: Dog and Dogma: A Discussion of the Socio-Political Construction of Southern African Dog 'Breeds' as a Window onto Social History. – Sittert, Lance van & Swart, Sandra (eds), *Canis Africanis. A Dog History of Southern Africa*. Boston: Brill.
- THORSEN, LIV EMMA 2001: *Hund! Fornuft og følelser*. Oslo: Pax. — 2005: Hunder, retorikk og klassekamp. – *Arr. Idehistorisk tidsskrift* 17(4).

Ane Møller Gabrielsen: "Farlig hund" som diskursiv konstruktion

TWINING, HILLARY, ARLUKE, ARNOLD & PATRONEK, GARY 2000: Managing the stigma of outlaw breeds: A case study of pit bull owners. – *Society and Animals* 8(1).

Ane Møller Gabrielsen är doktorand vid Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet i Trondheim.